میرزا ئەسەدوڵڵا غوڵامعەلی

کەسایەتییەکی ناسراو، شاعیرێکی نەناسراو

لە وێبلاگی "خەونباز" دا، کاک عەلی غوڵامعەلی ژیننامەیەکی کورت و چەند پارچە شیعری نەمر میرزا ئەسەدوڵڵای غوڵامعەلی – باپیرەی خۆی بڵاو کردۆتەوە. عەلی کوڕی نەمر میرزا حوسەینی غوڵامعەلی ونەوەی میرزا ئەسەدوڵڵایە و بەم کارە واجبێکی کەفایی بەجێ هێناوە کە لەمێژساڵ بوو دەبوو بەجێ بهێنرایە و لەڕاستیدا من یەک لەوانە بووم کە بۆ ئەو وەدرەنگ کەوتنە بەرپرس و تاوانبارم.

کاک حوسەین چەندساڵ پێش ماڵئاوایی لە جیهان لەسەر داخوازی من ژیننامەیەکی کورتی میرزا ئەسەدوڵڵا و چەند پارچە شێعری فارسی ئەوی بۆ ناردم. من خۆم کەم وزۆر کەسایەتی میرزا ئەسەدوڵلام دەناسی و بەتەمابووم زانیاری زیاتر و نموونەی زۆرتری کارەکانی گردوکۆ بکرێن و وەک کتێبێک بڵاو بکرێنەوە، هەربۆیەش کارم لە سەر ئەو چەند لاپەڕەیە نەکرد و هەروا مانەوە تا بەداخەوە نەخۆشی و کۆچی دوایی میرزا حوسەینی بەشوێندا هات و ئیتر کارەکە تەگەرەی تەواوی تێکەوت و بەیەکجاری لەبیری منیش چووەوە.

خۆشحاڵم کە کاک عەلی کارەکەی جووڵاندووە و هیوادارم بە هیممەتی ئەو و یارمەتی هەندێک زیادکراوی خۆم، بەشێکی کەم لەو قەرزە فەرهەنگییە بدرێتەوە کە لە ئەستۆی بۆکان و ناوچەی موکریانە - قەرزی میرزا ئەسەدوڵلای غوڵامعەلی بە ئەسڵ سنەیی و خزمەتگوزاری فەرهەنگ و خوێندەواریی ناوچەی بۆکان. هیوای زۆرم ئەوەیە ڕێزدار سەلاحوددینی موهتەدی - وەک پاشماوەی ئاغایانی ئێلخانی زادە و موهتەدی کە ڕاستەوخۆ قوتابی میرزا بوون و لە فەیزی وجوودی ئەو بەهرەیان وەرگرتووە، بێتە قسە و میرزای ڕاستەقینەمان پێ بناسێنێت. من کەسی دیکە ناناسم لە پەیوەندی ڕاستەوخۆی میرزادا بووبێت و بتوانێ وەک ئەو ئەرکەکە بەڕیوە ببات.

ئاشکرایە بۆ ناسینی کەسایەتی و بنەچەک و بنەماڵەی میرزا، جگە لە کاک سەلاح زانیاری خەڵکانێکی تریش پێویستن. دەبی کاک عەلی هەوڵی ئەوە بدات لەگەڵ دووکوڕی بەڕێزی مام میرزا واتە میرزا محەممەد و میرزا حەسەن، بنەماڵەی بەهرامی، کەسانی هاوتەمەن، دراوسێ ماڵ، دراوسێ دووکان، بەساڵاچووانی گوندی قولقولە و قەرەگوێز و خولامالی و شاری بۆکان، مەلا و هاوحوجرەیی سەردەمی فەقێیەتی، بنەماڵەی باباعیرفان لە سنە و بەگشتی هەموو ئەوکەسانە کە بەشێوەیەک لەپەیوەندی میرزادا بوون ووتووێژ بکات و زانیارییان لێ وەربگرێت تا لە ئەنجامدا، بتوانێ ئەو بابەتانە لەگەڵ بەرهەمی ئەدەبی و نموونەی خەت و وێنەکانی میرزا، بەسەر یەکەوە بکاتە بەرگێک کتێب و قەرزێک بداتەوە کە لە ئەستۆی خۆی و کاک سەلاح و هەموو خەڵکی بۆکانە- بە منی تەمبەڵی تەوەزەلەوە کە تا ئێستا مشووریم نەخواردووە.

با سەرەتا پێکەوە نووسینەکانی کاک عەلی بخوێنینەوە، ئینجا من هەندێک تێ بینی و زانیاری خۆمی لێ زیاد بکەم:

کەسایەتییەکی ون

میرزا ئەسەدوڵڵا غوڵامعەلی

1268 سنە –1348 بۆکان

خوالێخۆشبوو میرزا ئەسەدوڵڵا عوڵامعەلی کوڕی مەرحوومی 'بابا عیرفان' لە ساڵی 1268 ی هەتاوی لە شاری سنە لەدایک بووە.

خوێندنی سەرەتایی لە زادگای خۆی تەواو کردووە بەڵام لە پۆلی چوار یان پێنجدا دایکی ئەمری خودای بەجیهێناوە و باوەشی پڕ لە مێهری دایک بووە بە جەحەندەمێکی سارد و پڕ لە مەینەتی. عەزیەتی زڕدایک وای کردووە وەتەن بەجێ بهێڵێ و بێتە بۆکان.

لە قەسەبەیەک نیشتەجێ بووە و بە نێوی مامۆستای تایبەتی منداڵانی یەکێ لە ئاغاکان بە نێوی حاجیبایز ئاغای ئیلخانیزادە دامەزراوە و پتر لە سی ساڵ تەمەنی جوانی و جحێڵی خۆی وەک مامۆستا لای ئەوان تێپەڕ کردووە. چاوی لە ماڵی دنیا هەر نەبووە و بە شوێن ئۆقرەی دڵێ پەرێشانیدا کەوتۆتە بارەگای شێخی حیسامەدین(ق) و بۆتە یەکێک لە نزیکانی بارەگای ئەو زاتە پیرۆزە و چەند ساڵ لە نێو کوڵ و حاڵ و جەزبەی ئەودا ژیانی بەسەر بردووە. لە بۆکان بۆتە زاوای ماڵی بارامئاغا و لەگەڵ ئامینەخانمی خوشکی سۆفی قادر و میرزا عەبدوڵڵای بەهرامپوور زیواجی کردووە.

ماڵ و سەروەت بۆی مانایەکی نەبووە و تیشکی پڕ تەوژمی جانانە، چەند جاری بەرەو هەورامان و لای مورشیدی ڕاکێشاوە. وای لێهاتووە هەستی خاوێن و دڵی عارفانەی لای هەموو کەس دەرکەوتووە و چونکە لەو سەردەمە لە ئاوایی" قوڵقوڵە" ژیاوە، ناسناوی شێخی قوڵقوڵەشی پێدراوە. بە هۆی خۆشەویستی شێخی حیسامەدینەوە کە ناوی "عەلی" بوو، شۆرەت و سجیلی "غوڵامعەلی" بۆ وەرگیراوە. لە پاشان لەبەر هۆیەکی نادیار ماڵی هێناوەتە بۆکان و دووکانی داناوە و تاوتاو و بە پێی دەرفەت چۆتە هەورامان و سەری پیری خۆی داوە.

ئێستاش بیرەوەری میرزا لای قەدیمیەکانی بۆکان هەر هەیە و شتی سەیر لە ڕاستی و پیاوچاکی دەگێڕنەوە. لە کاک جەعفەری قزڵجیم بیستووە کە کاتێ کەسێک نیسک یان لەپەی لێ دەکڕی و دەیپرسی چۆنە و بەچەندە؟ دەیکوت: دایکی حسێن دەڵێ ئەوەیان ناکوڵێ هەڵی نەگری باشترە، بەڵام ئەوەیان خۆش کوڵە و قرانێک گرانتر.

میرزا دایمە لە حاڵ و جەزبەی خۆیدا بووە وتەنیا بە هێنانی نێوی شێخ حیسامەدین جەزم بووە. نەیهێشتووە وێنەی لێ بمێنێت و تەنیا بە دزییەوە و بێ ئەوەی بزانێ، وێنەیەکی لێ گیراوە.

نەک بڵێی شاعیر بووبێ بەڵام هێندێکی موناجات و چەن غەزەلێکی لێ بەجێ ماوە.

بە نەخۆشی برۆنشیت دووچار بووە و لە 25 جۆزەردانی1348دا لە بۆکان وەفاتی کردووە.

ئەوە نموونەی چەند غەزەلی کوردی میرزا ئەسەدوڵلا عوڵامەعلی:

دڵبەر! چ دەبێ ڕەحمێ بە مەی بێ سەر و پا کەی؟

بەو شهدی لەبەت دەردی دڵی خەستە دەوا کەی

هەرچەندە کە یەکسانە وەفا و جەوری تۆ بۆ من

چەن خێرە کە تەرکی ستەم و ڕەسمی جەفا کەی

بیستوومە کە فەرمووتە دەبێ جەرگی توا کەم

ئەو تالیعە کوا گەر تۆ بە ئەو عەهدە وەفا کەی؟

ئەو گیان و سەر و ماڵە کەوا من هەمە دەیدەم

بەو شەرتە کە زۆڵفت لە دولا هەردوو بڵاکەی

چەن لوتفە کە جارێ بە کەرەم کەشفی ڕوخت کەی

مسکین و گەدایان، بە یەکـبارە بە شا کەی

سووتاوە سەراسەر لە فیراقت "ئەسەدووڵڵا"

وا چاکە کە ڕۆحی بە نیگاهێکی فەنا کەی

پرسیار و وەڵام

گوتم: دەفعێک تەکەللووم کە، گوتی: شەککەر بە با نادەم

گوتم: جارێک تەبەسووم کە، گوتی: قەت گوڵ حەوا نادەم

گوتم: لادە نیقابی ڕووت، جەماڵت با تەماشا کەم

گوتی: بەسکە قسەی بێجێ، خەلایق بەر فەنا نادەم

گوتم: پەرچەم پەرێشان کە، سەبا با عەنبەر ئەفشان کا

گوتی: چۆن ئەژدیها بەردەم؟ هەموو کەس بەر بەڵا نادەم!

گوتم: چۆن بچمە مەیخانە، لەبەر ئەو چاوە کاڵانە

گوتی: بۆ مەستی؟ بڕوانە، لەوە زیاتر ڕەزا نادەم

گوتم: چەن چاوەچاو کەم تا هیلالی نەو تەماشا کەم؟

گوتی: هەرچەن تەماشا کەی، سەری زوڵفم وەلا نادەم

گوتم: ئەو نازی چاوانە، بە مەی بفرۆشە بەو جانە

گوتی: مەجنوونی دێوانە! نیگا وا بێبەها نادەم

گوتم: ڕۆح هاتە سەر لیوم، گوتی: چارەی بە چی دەکرێ؟

گوتم: قەندی لەبی لەعلت، گوتی: بەخودا دەنا نادەم!

گوتم: قوربان کەرەم کە پێم، لە باخی سینە لیمۆیە

گوتی: لیمۆیی تازەڕەس، بە سەد لیرەی تەڵا نادەم

گوتم: ئیزنە لە باخی ڕووت، کە سەیری سێوی سوورت کەم

گوتی: گەر ماری ڕەش بێڵێ، ئەمن لێت لە هەرا نادەم

گوتم: بینایی چاوانم، وەرە بینا کە چاوانم

گوتی: بە نەشتەری موژگان، لە دۆستی با وەفا نادەم

گوتم: با بێمە گوڵزارت، ئەگەر شەوبۆی شەوبۆ کەم

گوتی: غەیری سەحەرگاهان، ئەمن عەترم بە با نادەم

گوتم: تۆ هێندە مەحبووبی، بەشەر نازانێ وەسفت کا

گوتی: زانا بەسە، خۆ من بە کەس مەدح و سەنا نادەم

گوتم: بێ تۆ دڵم تاریکە، ڕازیت بێ چرا بێ وا؟

گوتی: نووری سەری کۆڵمم بەسە، ئیدی چرا نادەم

گوتم: باڵات ئەگەر سەروە، تورەنجی بۆ چی هێناوە؟

گوتی: تۆ زۆر دەڵێی! من دەس لە کرداری خودا نادەم

گوتم: ئاخر عیلاجی کە بەسە، کاریگەرە دەردم!

گوتی: ئەمری خودا وایە "ئەسەد"، بمری شەفا نادەم!

هیلالی ئەبرووان

هیلالی ئەبرووانت پێم دەدەن ماهانە، ماهانە
دە ئەو مانگە بە قوربانم کە قوربان، جەژنی قوربانە
پیاڵەی چاوەکانی تۆ ئەڕێژن مەی بە سەر دڵما
دڵم هێند مەستە نازانێ بە موژگان تیرەبارانە
وەرە خواهیش دەکەم ڕووحم! قەبووڵ کە لێم سەر و ڕۆحم
بەهای عەتری وەنەوشە و شەوبۆیی ئەو وردە خاڵانە
! بەوە مەعلووم بووە ئاوی حەیاتە لەعلەکەت، دیدەم
کە نامرێ هەر کە ماچ کا یەک کەڕەت، ئەو لێوە ئاڵانە
دەڵێن بیمار سەیری باغ و ئەکلی میوە بۆی چاکە
عەتاکە سا لە باغی سینە ئەو دوو لیمۆ کاڵانە
بە شەوقی نووری سەر کوڵمەت، دڵ ئارامی نیە یەکدەم
وەکوو منداڵ گڕووی گرتوە بۆ ئەو دوو سێوە سوورانە
تەبیب چارەی دڵم چۆن کا دڵم لای خۆم نەماوە من
لە مێژە حەبسە، زنجیرە، بە تای ئەو زولفە خاوانە
جەماڵت کەعبەیە قوربان! مەتافی عالەمە، بۆیە
تەماشای ڕەنگ و ڕوخسارت نیشانەی دین وئیمانە
ئەگەر بەو نێرگسە کاڵە، نیگاهێکی بە من کەی تۆ
بە مەجنوونی دەبێ ڕوو کەم لە ئەو چۆڵ و بیابانە
"ئەسەد" ڕۆح وسەر و ماڵی ئەگەر مەتڵەب بێ، بۆیەتی
نیساری کا لە مەیخانە بە یادی چاوی جانانە

سوبحانە!

سوبحانە چەن غەریبە ئەو قەد وشکڵ وشێوە!
کێ دیویە داری عەرعەر جووتێ شەمامە پێوە؟
وامزانی ڕۆژی حەشرە غەوغا کەوتۆتە عالەم
نەمزانی مانگ دەبینن شۆخ دەرکەوتووە لەو کێوە
ئەو ڕووحە گەرچی هیچە تەقدیم دەکەم بە شەرتێ،
عەتا بە خەستەدڵ کات یەک دوو لەو شلکە سێوە
دەمێکە من نەخۆشم بە تەشخیسی تەبییان
دەوای دەدرم دووانە: یەک غەبغەبە و دوو لێوە
"ئەسەد" رووحی هێناوە قەبوولی کە عەزیزم!
ڕایخە لە جێگەی کەوشان، بچنە سەری بە پێوە

ئەوەش ئەدرەسی وێبلاگی خەونباز بۆ وەرگرتنی زانیاری زیاتر:

http://xewnbaz.blogfa.com/

ئینجا، یادداشت و پێشنیارەکانی من:

1. ئەگەر کاک عەلی یا کەسانێکی تر (پێویست ناکات خزم و کەس وکاری مام میرزا بن) لەدەستیان بێت، باش وایە بچنە سەردانی بنەماڵەی نەمر 'باوەعیرفان' لە شاری سنە و زانیاریی پێویست سەبارەت بە ئەندامانی بنەماڵە و بنەچەکیان، دایک و باوک، خوشک و برای مام میرزا گردوکۆ بکەن.

2. دیارە کێشەی ناو بنەماڵە و پەیوەندی زڕدایک و زڕکوڕ، کە لە نووسینەکەی کاک عەلی دا ڕەنگی داوەتەوە، ڕاستەقینەیەکی ژیانە و هۆکاری گەلێک ئاوارەیی کەسانیش هەر ئەو پەیوەندییە نالەبارە بووە و هەیە. بەڵام لە مەسەلەی خوێندن و فەقێیەتی و گەڕانی ئەم شار و ئەو گونددا تەنیا مەسەلەی زڕ دایک دەور نابینێت و بەگشتی فەقێ و پاشان مەلای کورد، هەر لەکۆنەوە شارەوشار گەڕاون و لە هەرکوێ وەرگیرابێتن لەوێ دەرسیان خوێندووە یا مەلایەتی و پێش نوێژییان کردووە. ئەو "وەرگیران" ە بۆ فەقێ و 'موستەعید' شتێک بووە وەک ئەوەی ئێستا لە زانکۆکاندا پێی دەگوترێت 'پذیرش'. هۆکاری مەسەلەکەش ئەوە بووە لە کوردستان شوێنێکی وەک قوم یا مەشهەد نییە کە باش مەلا و مامۆستا و دەرس بێژی ئایینی لێ کۆ بووبنەوە و فەقێ بتوانن ڕاستەوخۆ ڕووبکەنە ئەوێ. فەقێی هەژاری کورد دەبێ گونداوگوند بگەڕێت تا یەکەم، مامۆستایەک پەیدابکات و دووهەم، کەس یا کەسانێک ڕازی بکات کە لە ماوەی ئەوخوێندنەدا بژیوی دابین بکەن. بژیویش بە پێی نەریت خەڵکی ئەو گوندە بۆ فەقێی دابین دەکەن کە لە حوجرەی مزگەوتەکەیاندا بژی و دەرس دەخوێنێت. لە سەردەمێکی دەوروبەری 40-50 ساڵ پێش ئێستادا، دەبوایە ئاغای گوندەکەش بە دامەزران و وەرگیرانی فەقێ ڕازی بوایە لەبەر ئەوەی ئاغاش بەشێکی ڕاتبە و بژیوی فەقێی دەگرتە ئەستۆ.

3. چۆنیەتی هاتنی مام میرزا بۆ موکریان و قولقولە وقەرەگوێز و پاشان بۆکان، دەبێ ڕون بکرێتەوە و بزانرێت پەیوەندیی میرزا و بنەماڵەی ئێلخانی زادە چۆن و لەکەیەوە دەستی پێکردووە و ئەو چۆن ڕێی کەوتۆتە موکریان. من کە هیچ شارەزاییەکم لەو مەسەلەیە نییە، بە حیسابی موریدایەتی شێخی حیسامەددین کە هەردوولا، واتە مام میرزا و ئەندامانی بنەماڵەی ئێلخانی زادە بوویانە، دووری نازانم هەودای ئەو پەیوەندییە لە خانەقای بیارەوە سەری هەڵدابێت کە هەردوولا هاتوچۆیان دەکرد. هەروەها پێویستە ڕوون بکرێتەوە گەلۆ موریدایەتی میرزا و هاتوچۆی بیارەی، پێش ئەو ئاشنایەتییەی بنەماڵەی ئێلخانی زادە بووە یا دواتر.

4. ئەوە ڕاستە کە مام میرزا لەگەڵ ئامینەخانمی بەهرامی کچی بارام ئاغا و خوشکی سۆفی قادر و میرزا عەبدوڵلای بەهرامی خۆش خەت و ئەدیب زیواجی کرد. بەڵام پێویستە ساڵی ئەو زیواجە ڕوون بکرێتەوە و هەندێکیش سەبارەت بە منداڵەکانیان بنووسرێت. ئەوەندەی من ئاگادارم ئامینەخانمی ڕەحمەتی و مام میرزا کچێک و سێ کوڕیان بوو هەموویان مرۆڤی پاک و چاکی ئەوتۆ کە خەڵک سوێندیان بەسەریان دەخوارد:

- میرزا محەممەد، کوڕەگەورەی مام میرزایە، بەختەوەرانە ئێستا لە حەیاتدایە و لە بۆکان دەژی. مرۆڤێکی هێدی و بێ ئازار و نموونەی پاک ڕەوشتییە. هیوایە ناوی هاوسەر و منداڵەکانی میرزا محەممەد دیاری بکرێت و چەشنە شەجەرەنامەیەکیان لێ پێک بهێنرێت؛

- میرزا حەسەن، کوڕی دووهەمی مام میرزایە، لە بۆکان دەژی و لەگەڵ براگەورەکەی گرەوی پاکی و چاکی لە یەکتر دەبەنەوە. پێویستە ناوی هاوسەر و منداڵانی میرزا حەسەنیش دەست نیشان بکرێن؛

- دادە فاتم، منداڵی سێهەمی مام میرزا و ژنێکی خاوەن شەخسیەت و تێگەیشتوو بوو. سەرەتا مێردی بە میرزا عەبدوڵلای ئیسماعیل زادەی کتێبفرۆشی بۆکانی کرد و دوو منداڵی لێی هەبوو. پاش جیابوونەوە، دادەفاتم مێردی بە کوردێکی دووکانداری خەڵکی میاندواو کرد کە ناویم لەبیر نەماوە و چەندساڵێک پێش ئێستا ماڵئاوایی لەجیهان کرد؛ ڕوون بوونەوەی ژیانی دادەفاتمیش هیممەتی نووسەری ژینامەکە دەخوازێت؛

- میرزا حوسەین (باوکی کاک عەلی)، کوڕی بچووکی مام میرزا و جێگەی ڕێزی کۆمەڵانی خەڵکی بۆکان بوو. وەک مامۆستا و مودیری قوتابخانە لەبۆکان خزمەتێکی زۆری بە خەڵکی شارەکە کرد و لە داوێن پاکی و ئەمانەت و سەداقەتدا نمونە بوو. ماوەیەکیش مودیری قوتابخانەی کچانی بۆکان بوو و متمانە کردن بە میرزا حوسەین بووە هۆی ئەوەی گەلێک کەس کچەکانیان بنێرنە بەر خوێندن کە بە بێ ئەو واهەبوو ئەو کارە نەکەن. میرزا حوسەین مێردی حەلیمەی خوشکم بوو، ئێستا عەلی و سیوەیل و سەرگوڵ و ڕێبوار دوای مەرگی بێ وادەی ئەو، لەگەڵ حەلیمە لە بۆکان دەژین. کارێکی باش دەبێت ئەگەر کاک عەلی سەبارەت بە باوکیشی ئەوەندەی بۆی دەکرێت زانیاریمان بداتێ، کە لە ڕاستیدا ئوستوورەیەک بوو و نابێ لەبیر بکرێت. یادی بەخێر بێت!

5. من لەسەر ئەو بۆچوونەی کاک عەلی قسەم هەیە کە گوتوویەتی میرزا ئەسەدوڵڵا شاعیر نەبووە. ئەو بۆچوونە لەشوێنی خۆیدا نییە لەبەر ئەوەی مام میرزا شاعیر بووە و شاعیری چاکیش بووە، مەگەر کەسێک نەزم و شیعر لێک جیاواز دابنێت و شیعری عەرووزی بە شیعر دانەنێت! ئەو نموونە شیعرانەی کە هەر کاک عەلی خۆی بڵاوی کردوونەتەوە و شیعرەکانی دیکەی کە لە لای منن و هەوڵ دەدەم بڵاویان بکەمەوە، دەریدەخەن کە توانایەکی شاعیریی بەرزی هەبووە، هەر بەگشتیش دیوەخانی حاجی بایزاغا و بوونی کەسانی وەک حاجی ڕەحمان ئاغا و کاک سەعد و دواتر کاک سەلاح و کاک سوارە لە یەک شوێندا، داروبەردیشی کردۆتە شاعیر، چ بگات بە مامۆستا و ئەدیب و نوکتەزانێکی وەک میرزا ئەسەدوڵڵا!

6. ناسناوی شیعریی میرزا بریتی بووە لە ناوی بچووکی خۆی، واتە بەپێی گونجاویی شوێن 'ئەسەد' یا 'ئەسەدوڵڵا' ی لە مەقتەعی شیعرەکانیدا هێناون.

7. ئەوەی کاک عەلی گوتوویەتی مام میرزا لە بۆکان ماڵئاوایی لە جیهان کردووە ڕاستە و من تەنیا یەک خاڵی لێ زیاد دەکەم: مام میرزا لە قەبرستانی کۆنی بۆکان، نزیک گومبەزی سەردار نێژرا، شوێنێک کە باوکی منیش میرزا عەبدوڵلای سوڵتانی وباووباپیرانی منیش وەک زوربەی بنەماڵەکانی بۆکان لەوێ نێژراون و گوایە ئێستا بۆتە دارستان و پارک. من هەرجارێک چووبێتمە شوێنەکە، هەمیشە زیارەتی هەردوو قەبرەکانم پێکەوە کردوون.

با لە کۆتاییدا بیرەوەرییەکی ڕاستەوخۆی خۆیشم لە مام میرزا بگێرمەوە:

ئێمە لە بۆکان و لەگەڕەکی سەرحەوزەگەورە - دوای ماڵی ئیسماعیل زادە و نزیک ماڵی حاجی برایمی حەبیب، بۆ ساڵانێکی زۆر دراوسێی دیوار بەدیواری ماڵی میرزا ئەسەدوڵلا بووین. خەڵکی گەڕەک ڕێزێکی تایبەتیان بۆی هەبوو و هەر بە مام میرزا بانگیان دەکرد. خۆی و منداڵەکانی وەک پەپوولە بێ ئازار بوون و کەس نە خراپەی لێ دیتن نە بیستیان. باوکم ئەخلاقێکی سەیری هەبوو، هاتوچۆی ماڵی خەڵکی کەم دەکرد. بەیانی ڕۆژانی جەژن دوای مزگەوت و قەبران و نانی جەژن پێش ئەوەی خەڵک بێنە ماڵمان زوو دەچوو بۆماڵی مام میرزا و ئەوە دابی هەمیشەیی بوو. من منداڵ بووم و تازە چووبوومە قوتابخانەی ناوەندی، بەیانییەکی جەژن بابم لەگەڵ خۆی بردمی بۆ ماڵی مام میرزا. دانیشتین و چاییان بۆ هێناین. ئەودەم هێشتا ڕەسم نەبوو لە ڕۆژانی جەژندا میوە و شیرنیات بەمیوان بدرێت، تەنیا چایی هەبوو.

دوای چایی خواردن، مام میرزا لێی پرسیم پۆلی چەندی قوتابخانەی؟ وەڵامم دایەوە. ئینجا ئاماژەی بە سێ چوار تابلۆی عەرەبی کرد کە بە دیواری ماڵەکەیانەوە درابوو و فەرمووی بیانخوێنەوە.
خوێندمنەوە! وام لەبیرە شتێک بوون وەک "بلغ العلی بکماله"، "کشفت دجی بجماله"، "صلوا علیه و آله". خێرایەک بانگی میرزا حوسەینی کوڕی کرد؛ میرزا حوسەین هات. گوتی ئەو تابلۆیانە داگرە. من نەمزانی بۆ وای گوت هەتا فەرمووی بیاندە بەو کوڕە چاکە! باوکم زۆری هەوڵ دا مام میرزا ئەو کارە نەکات یا تاقە یەک دانەیانم خەڵات بکات، بەڵام دڵئاوایی مام میرزا سنووری نەدەناسی و هەر باش بوو مافوورەی ژێر پێی خۆی پێ نەپێچانەوە بمداتێ! هەرچوار تابلۆ و تمەنێک جەژنانەم هێناوە و گەڕامەوە ماڵێ! ئەو چوار تابلۆیە بە دەستخەتی نەمر مەلا ئەمجەدی عوسمانی قەڵای ڕەسووڵەسیت نووسرابوون کە کەس لە خەت خۆشی و تابلۆ نووسی و مۆر هەڵکەندندا دەسکی لەدوو نەدەکرد و لەبیرمە لای کەم تا پازدە بیست ساڵ دواتریش هەر لەماڵماندا مابوون، ئیتر نەمزانی چییان لێ هات.

مام میرزا مەلایەتی نەدەکرد و دوای ئەوەی لە گوندەوە هاتبووە بۆکان، بۆ ماوەیەک لە لای دووکانی ئیسماعیل زادەکان و قەپانی قاسم ئاغا دووکانێکی بەققاڵی هەبوو. بەڵام دووکانەکەی چاکی کار نەدەکرد: یەکەم دەسمایەی وای نەبوو شتی زۆر بکڕێت و دایبنێت، دووهەمیش لەبەر ڕاستگۆیی و بێ فێڵییەکەی سوودی ئەوتۆی دەست نەدەکەوت، کەم کەسیش هەیە بە بێ فێڵ و فەرەج لە کاسبیدا سەرکەوتوو بووبێت! ئەوەی وا عەلی لە زمان کاک جەعفەری قزڵجییەوە گێراویەتەوە ڕاستە و زۆرێک لە خەڵکی بۆکان ئەوەیان بیستووە وەک مەتەڵێش دەیگێڕنەوە. دیارە تۆ نۆک و لەپە بفرۆشی و بە کڕیارەکەت بڵێی ئەوە خۆش کوڵ نییە مەیکڕە، ئەویش لێت ناکڕێت! بەڵام مام میرزا ئەوە بوو، ئەو لە جیهانی خۆیدا دەژیا و بە داخەوە نە جیهانەکە و نە زەمانەکە هی ئەو نەبوون و لەگەڵ ئەودا نەدەسازان، گەورەیی مەسەلەکە لەوەدایە کە ئەو تا کۆتایی ژیانی کۆڵی نەدا، لەسەر ڕێبازی خۆی مایەوە و ئوسووڵی باوەڕەکانی خۆی نەدەکردە قوربانیی نۆک ولەپە!

زۆرجاران لە سەر ڕێگای ماڵێ تووشی دەهاتم و سڵاوم لێدەکرد. ئەوەندەی پیاوان، ژنانی گەڕەکیش هەموو ڕێزیان لێ دەگرت و کاتێ بەلایدا تێدەپەڕین سەریان دادەخست. عابایەکی شۆڕ و سوخمەیەکی لەبەر دەکرد و مێزەری سپی لەسەر دەنا. باشم لەبیر نییە بەڵام ئەگەر هەڵەنەکەم هەندێک خەڵک منداڵی خۆیان دەنارده ماڵێ دەرسی قورئانی پێ دەگوتنەوە. ئاغاکانی بۆکان ڕێزی زۆریان لێ دەگرت، دووکانەکەی زۆرجاران پڕبوو لە ئاغاواتی ناوبەدەرەوەی بۆکان و دەوروبەر، دادەنیشت و قسەی بۆ دەکردن، هەر بە بۆنەی ئەو قەرەباڵغییەوە بوو کە کڕیاری ئاسایی و خەڵکی گوندەکان کەمتر دەچوونە ناوەوە و کەمتریان شت لێ دەکڕی، ئەنجامەکەشی بوو بە سەرنەکەوتوویی لە کاسبیدا.

مام میرزا ئوستوورەیەک بوو لە باوەڕ، هونەر و ئەخلاق. ئەم چەرخە چەوتە دەبێ چەندە بسووڕێت تا میرزا ئەسەدوڵڵایەکی دیکە بئافرێنێت!